

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Θρησκευτική Μεταρρύθμιση

Από τα τέλη του Μεσαίωνα αυξάνονται οι διαμαρτυρίες για τη διοικητική ανεπάρκεια, την υπερβολική πολυτέλεια της αυλής και την ηθική διαφθορά πολλών από τους εκκλησιαστικούς αξιωματούχους της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Η πλειονότητα του κλήρου, ιδίως του κατώτερου, ζούσε μέσα στην αμάθεια και η Εκκλησία εξακολουθούσε να ελέγχει τους πιστούς με τη διαρκή απειλή του κακού και να εφευρίσκει τρόπους άφεσης των αμαρτιών, μεταξύ των οποίων και τα έγγραφα άφεσης αμαρτιών, τα λεγόμενα συγχωροχάρτια.

Οι φορείς του ανθρωπιστικού κινήματος έθεσαν ως στόχο την αναζήτηση του αυθεντικού πνεύματος του Χριστιανισμού στη μελέτη της Αγίας Γραφής, χωρίς τις παρερμηνείες των σχολιαστών του Μεσαίωνα. Προϋπόθεση της αναζήτησης αυτής ήταν η άμεση επαφή με ιερά κείμενα, την οποία κατέστησαν δυνατή η πρόοδος της τυπογραφίας και οι μεταφράσεις της Αγίας Γραφής σε λαϊκή γλώσσα ήδη από το πρώτο μισό του 16^{ου} αιώνα.

Η αντίδραση στις αδυναμίες της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας εκδηλωνόταν περισσότερο στις γερμανικές χώρες, λόγω της οικονομικής επιβάρυνσης που υφίσταντο οι πιστοί για την ανέγερση μεγαλοπρεπών οικοδομημάτων στη Ρώμη. Ταυτόχρονα, οι Γερμανοί ηγεμόνες προσπαθούσαν να απαλλαγούν από την παπική επιρροή και την επικυριαρχία του αυτοκράτορα.

Αφορμή ήταν η άδεια του πάπα Λέοντα Ι΄ για μαζική έκδοση και πώληση εγγράφων άφεσης αμαρτιών (συγχωροχαρτιών). Η διακήρυξη του μοναχού Τέτζελ που διαχειριζόταν τη διάθεσή τους ότι *«μόλις ακουστεί ο ήχος από τα χρήματα που πληρώνονται για το συγχωροχάρτι, οι ψυχές μεταπηδούν από το Καθατήριο στον Παράδεισο»* προκάλεσε την αντίδραση του Γερμανού μοναχού και θεολόγου Μαρτίνου Λούθηρου.

Ο Λούθηρος θυροκόλλησε τον Οκτώβριο του 1517 σε εκκλησία της Βυτεμβέργης κατάλογο με 95 θέσεις, δηλαδή επιχειρήματα που καταδίκάζαν τα συγχωροχάρτια και αμφισβητούσαν τις παπικές απόψεις και σε άλλα δογματικά ζητήματα.

Ο πάπας αφόρισε τον Λούθηρο ως αιρετικό με έγγραφο (βούλλα), το οποίο ο Λούθηρος έκαψε δημόσια. Ο αυτοκράτορας Κάρολος Ε΄ φοβήθηκε διάσπαση της ενότητας των γερμανικών χωρών και κάλεσε τον Λούθηρο να απολογηθεί ενώπιον της Δίαιτας (του ανώτατου συμβουλίου των αντιπροσώπων των ευγενών, των κληρικών, των αστών) στην πόλη Βορμς. Και η Δίαιτα καταδίκασε τον Λούθηρο ως αιρετικό, καθώς αρνήθηκε να ανατρέψει τις απόψεις του · σώθηκε από τον εκλέκτορα της Σαξονίας, ο οποίος τον έκρυψε στον Πύργο του, στο Βάρτμπουργκ.

Το κήρυγμα του Λούθηρου επέδρασε αποφασιστικά στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα όχι μόνο της Γερμανίας, αλλά ολόκληρης της Ευρώπης. Όταν το 1529 η Δίαιτα αποκήρυξε το Λουθηρανισμό, οι Γερμανοί ηγεμόνες οπαδοί του Λούθηρου διαμαρτυρήθηκαν για τη δίωξη των θρησκευτικών πεποιθήσεων. Για

τη διαμαρτυρία αυτή ονομάστηκαν **Προτεστάντες** ή **Διαμαρτυρόμενοι** (<λατ. Protestor: διαμαρτύρομαι). Το 1530 υπέβαλαν στη Δίαιτα στη γερμανική πόλη Αυγούστα υπόμνημα με τις βασικές αρχές του λουθηρανισμού, την *Ομολογία της Αυγούστας*.

Η σύγκρουση των μεταρρυθμιστών με τις αυτοκρατορικές δυνάμεις προσέλαβε τη μορφή εμφυλίου πολέμου. Ο Αυτοκράτορας αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με την Ειρήνη της Αυγούστας (1555) η οποία αναγνώριζε

- τη νομιμότητα του Λουθηρανισμού,
- το δικαίωμα κάθε ηγεμόνα να επιβάλει στην περιοχή της δικαιοδοσίας του το δόγμα που επιθυμούσε.

Η Γερμανία διαιρέθηκε σε κράτη καθολικά και διαμαρτυρόμενα.

Η Καθολική Εκκλησία προσπαθεί να διατηρήσει την επιρροή της με μέτρα:

1.Αναδιοργάνωση των μοναχικών ταγμάτων και ίδρυση νέων

Έργο των ταγμάτων ήταν να βοηθήσουν την πνευματική και ιδεολογική επιβολή του καθολικισμού με την άσκηση συνεχούς προπαγάνδας, μέσω της ίδρυσης και διαχείρισης εκπαιδευτηρίων, νοσοκομείων και άλλων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και της έκδοσης βιβλίων.

2.Αναδιοργάνωση της Ιεράς Εξέτασης

Οι Ιεροεξεταστές, για να κάμψουν το φρόνημα των μεταρρυθμιστών, επιστράτευαν κάθε μέσο, ακόμη και βασανιστήρια και καύση στην πυρά.

3.Λογοκρισία-Κατάλογος Απαγορευμένων Βιβλίων, όχι μόνο θεολογικών, αλλά και φιλολογικών ή επιστημονικών, που χαρακτηρίζονταν από την Εκκλησία ως αιρετικά.

4. Σύγκληση της Συνόδου του Τρέντο (1545), για την αποσαφήνιση του καθολικού δόγματος και την ηθικοπνευματική ανασυγκρότηση.

Η Ευρώπη χωρίστηκε σε τμήματα με διαφορετικό ιδεολογικοπολιτικό προσανατολισμό. Το μεταρρυθμιστικό κίνημα συνδέθηκε με τη διαμόρφωση εθνικών ταυτοτήτων. Η Γαλλία κλονίζεται από θρησκευτικές διαμάχες, καθώς οι βασιλείς προσπαθούν να διατηρήσουν την ενότητα της χώρας. Η καλβινιστική Ολλανδία αποσπάστηκε από την καθολική Ισπανία. Τριακονταετής Πόλεμος ξέσπασε, όταν οι Γερμανοί αυτοκράτορες επιχείρησαν να συγκροτήσουν ενιαίο κράτος με επιβολή του Καθολικισμού.

Η Μεταρρύθμιση υποστήριζε την ατομική δραστηριότητα και ώθησε στην ανάπτυξη α. του κοινοβουλευτικού συστήματος, β. του κεφαλαιοκρατικού συστήματος (βλ. Ολλανδία, Αγγλία, Η.Π.Α.) σε αντίθεση με τις καθολικές χώρες, όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία, ενώ η Γαλλία χρειάστηκε την επανάσταση του 1789, για να συμβαδίσει με τους ρυθμούς ανάπτυξης της Αγγλίας. Νέα ρεύματα στις επιστήμες, στις τέχνες και στα γράμματα αναπτύχθηκαν και διαδόθηκε η παιδεία τόσο από τους διαμαρτυρόμενους, όσο και από τους καθολικούς.